

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. V. An ignorantia vincibilis evadere possit invincibilis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

malum, secundum quod est formaliter malum (si grave sit) confessioni debet subijci, si nondum sit confessum; sed licet quis confessus sit negligentiam commissam in scientia debita, nondum tamen confessus est *opus malum* (v. g. perjurium) secundum malitiam, quam habet à causa, in qua fuit voluntarium; ergo.

713. Sequitur. §. quando lex imponit pœnam delicto consummato, v. g. homicidio excommunicationem; hanc in foro conscientiae non incurri ab eo, cui homicidium est tantum indirectè, & in causa voluntarium v. g. in negligentia liberè volita, vel percussione lethali, ex qua prœvidit securum homicidium, si prius, quàm sequeretur mors, culpam priorem per pœnitentiam retractavit. Nam pœna, quæ petit delictum consummatum, intelligitur de delicto; quod manet voluntarium; nam in pœnalibus interpretatio benignior fieri debet, id quod amplius constabit ex dicendis.

714. Ad 3. rationem Muniessæ in n. 677. R. aliud esse, quod tales neque nunc peccent imputabiliter, quando ponunt opus malum, non modò ignorantes illius malitiam, vel prohibitionem, sed firmiter sibi persuadentes, se facere bonum; neque tunc, quando liberè posuerunt causam hujus ignorantiae, & pertinacis firmitatis, ex qua prœviderunt secutura ea opera mala; aliud, quod non peccent nunc imputabiliter, peccaverint tamen jam tunc, quando liberè illis volita est ea causa. Primum non sequitur ex sententia negante, ab his contrahi malitiam novam, ultra malitiam causæ, quando eis opus malum indirectè solum est voluntarium, & tantum in causa prava; secundum autem nihil non rectum continet; cum solum dicat, malitiam operis nulli esse imputabilem, nisi quatenus est libera operanti.

715. Ad quartam ejusdem rationem in n. 678. R. me concedere cum plurimis Theologorum, quod, ut homo actu peccet, debeat advertere se peccare, hoc est, se ponere opus prohibitum; sed nego, ad hoc requiri, ut adversione quadam reflexâ advertat, se advertere; nam cognitio exprimens malitiam, vel prohibitionem operis, posita in intellectu, reddit eum formaliter cognoscentem malitiam, vel prohibitionem

Tom. I.

operis; unde si voluntati liberæ talis cognitio præluceat, & nihilominus opus faciat, sufficienter advertit, se peccare, se facit: ad hoc autem non requiritur illa advertentia reflexa; ergo. Ex dictis demum colliges, ignorantiam, quam quis habet, dum operatur aliquid de se malum, vel prohibitum, posse hic & nunc esse invincibilem, & inculpabilem culpâ præfenti, licet antecedenter inducta sit culpabiliter per voluntariam omissionem diligentiae jure debitæ. Sit enim homo, qui ante tempus aliquod culpabiliter negligit scientiam præceptorum; nunc autem pœnitens illius culpæ, toto animo vellet, sed nullatenus potest scire; & aliunde persuasus errore prius culpabiliter inducto, hoc opus (quod exercere vult) honestum esse saltem negativè, illud exerceat: in isto casu error præfens, & ignorantia, invincibilis est, & caret præfenti culpâ; & quia etiam culpa negligentiae supponitur deleta per pœnitentiam, carebit etiam culpâ præteritâ.

Dices: ergo talis homo, tunc faciens illud opus malum, ex ejusmodi ignorantia, nullatenus peccat. R. dist. illatum: ergo talis homo tunc nullatenus peccat peccatò tunc imputabili, C. illatum; peccato nec imputabili, aut jam imputato, quando liberè posuit causam erroris, ex qua istud opus malum prœvidit secuturum, N. illatum. Ratio est ex dictis. Ceterum ignorantiam præcepti non definire esse invincibilem per habitualement, aut virtualement notitiam præcepti, si in nobis sit citra causam culpabiliter admittam, ac ejus inductivam cum præscientia securitatis ignorantiae, unde plura sient opera de se mala cum defectu notitiæ de malitia, vel prohibitionem talium operum, consequenter excusare à culpa imputabili; constat à n. 672.

§. V.

An ignorantia vincibilis evadere possit invincibilis?

717. Non est dubium, ignorantiam vincibilem antecedenter, & ex eo culpabilem (quod tunc victa non sit, cum potuisset, ac ex obligatione debuisset) successu temporis, evadere posse invincibilem,

Z

lem,

lem, & inculpabilem quoad specialem malitiam actuum materialiter malorum, ex inducta culpabiliter ignorantia subsequen-
 718. tium, etiam nondum peractâ pœnitentiâ super priori negligentia contra debitum sciendi admittit; sic Castropal. P. 2. tr. 1. D. 1. p. 2. n. 4. Ratio est, quia fieri potest, quod à tempore commissæ negligentia tam longum temporis intervallum, talesque circumstantia interveniant, ut illud peccatum negligentia, respectu aliorum, quæ sequuntur ex ignorantia præsentis, sit, acti non fuisset, in ordine ad influendam in opus, quod fit nunc ab ignorante illius malitiam specialem, & condistinctam à malitia præcedentis negligentia, ut constat ex n. 708.

Nec obstat, quod culpa negligentia præcedentis necdum abolita sit per pœnitentiam. Ex hoc enim non fit, quod in peccatorum post tantum tempus subsequen-
 719. tium malitiam specialem, quando fiunt, actu influat, reddendò ea, etiam secundum illam rationem mali specialem voluntaria; cum enim non influat physicè, sed solum *objective* in peccata subsequen-
 720. tia, dum actu fiunt; id autem tunc præstare non possit, utpote tunc nullatenus cognita; & consequenter tunc nullatenus voluntaria, non est, unde ex illa specialis malitia operum materialiter malorum, & post longum tempus subsequen-
 721. tium, evadat voluntaria secundum rationem illius mali specialem.

Dices, ex data doctrina sequi, quod etiam excuset à peccato conscientia *vincibiliter errans*; nam hæc in modo, proponendi objectum, non differt ab invincibili; sed in eo tantum, quod illa, non ista, inducta sit per negligentiam inquirendi, cum sciri potuisset, ac debuisset obligatio; contra quam deinde fit opus ex ignorantia; sed quod hæc sit, vel non sit culpabiliter inducta, per ordinem ad præsentem libertatem, ac ejus exercitium formaliter imputabile de præsentis, materialiter se habet; nec enim actus aliter fieret stante ignorantia, licet abfuisset, aut abesset culpa præterita; ergo.

Ante responsionem not. non eodem modo considerandas esse omnes operationes subsecutas ex ignorantia, vel errore prius vincibili. Nam 1. aliæ sunt, quæ fiunt illo ipso instanti, quo quis per cul-

pam admittit ignorantiam, vel errorem, non investigans veritatem, quam posset, & deberet; aliæ sunt, quæ fiunt in subsequen-
 722. tibus instantibus, in quibus tamen potest, & deberet deponere ignorantiam, eò quod tunc occurrat aliquis scrupulus, vel cogitatio de obligatione inquirendi, aut abstinendi à tali opere: aliæ rursum sunt, quæ fiunt post pœnitentiam de culpa præterita; & cum ponuntur ex ignorantia per culpam inductâ, sed jam retractatâ, talis ignorantia, vel error vinci non potest, consequenter jam sequuntur ex ignorantia, vel errore nunc invincibili; cum esto vellet, non est, à quo jam interroget; vel quia de obligatione interrogandi, aut inquirendi, nullo modo cogitat; aliæ demum, quæ fiunt postea durante adhuc habitualiter culpâ præteritâ, non retractatâ, esto tunc homo nihil cogitet vel de illa præcedenti negligentia culpabili; vel obligatione inquirendi &c.

Not. 2. in primo, & secundo casu operantem non excusari à peccato, sed *actu peccare imputabiliter*, positione operis prohibiti, vel omissione præcepti, licet sequatur ex ignorantia, vel errore culpabili. Ratio est, quia tunc quis actu peccat imputabiliter, quando ipsi actu voluntarium est opus materialiter malum, quod facit; sed sic contingit in dato casu; probatur; nam tale opus ponitur voluntarium in causa ignorantia, vel erroris culpabiliter data; ergo quando tale opus, materialiter malum, actu ponitur, dum actu ponitur voluntaria culpa talis causæ culpabiliter data; actu ipsi voluntarium est opus materialiter malum; sed in utroque casu tunc, quando ponitur opus materialiter malum, actu ponitur voluntariè causa illius ignorantia, vel erroris, ut constat ex n. 720. ergo.

Not. 3. in tertio casu non peccari imputabiliter *tunc*, quando ponitur opus materialiter malum. Rationem dat Munies-
 723. fa cit. *stimulat. 3. q. 8. n. 69.* quia in hoc casu ignorantia, vel error *antea vincibilis, fit jam invincibilis, & excusans*; adeoque operatio deinceps subsecuta non est jam, à quo denominetur formaliter peccaminosa; cum præcedens peccatum ignorantia, vel erroris, prius culpabiliter contracti, jam per pœnitentiam sit deletum, nec habitualiter permaneat. Cæ-
 724. terum

terum ratio hujus nostrae responsionis secundum dicta est, quia tunc nec in se, nec in alio tale opus subsequutum est voluntarium, ut diximus supra; & mox dicemus.

723. De quarto casu in n. 720. sic loquitur Munieſſa cit. n. 69. *Operationes istae, sic subsequuta, quamvis non in perpetuum sint peccata formalia per novam ipsorum imputabilitatem, denominari adhuc possunt extrinsecè peccata, à peccato erroris culpabiliter commissi, nondum deleta, sed habitualiter perseverante.* Sed hæc resolutio admitti non potest. 1. ex dictis à n. 687. quia tunc, quando fit opus materialiter malum ex ignorantia, vel errore, culpabiliter inducto, nulla est in operante libertas vel operis, vel causæ; ergo nulla imputabilitas tunc, quæ non stat sine libertate tunc. Secundò, quia culpa præterita, etiam retractata, non impedit voluntarium operis præteritum in causa; ergo si hoc voluntarium causa, quod non est, dum opus ponitur, sed fuit, positâ retractatione non facit, quòd tunc non influat; quia tunc non est, sed fuit; nec enim non positâ retractatione facit, quòd tunc non influat; quia tunc non est, sed fuit, ut dixi n. 708. Nec obstat, quòd in primo casu nec fit habitualiter; secus, in secundo. Nam etsi hoc verum sit; hoc tamen discrimen in præsentis casu planè materialiter se habet. 1. quia aliàs, quamdiu est habitualiter, inficeret opera subsequenta, eaque in perpetuum denominaret peccata formalia per novam ipsorum imputabilitatem; quod tamen non admittit Munieſſa, ut liquet ex ejus doctrina relata num. præcedenti.

724. Secundò, quia non ostenditur, quomodo culpa præterita, nondum retractata tunc, quando ex illa ponuntur opera subsequenta (citra ullam illius cognitionem) in ea influere possit ad novam imputabilitatem, distinctam ab ea, quam habuerunt, dum voluntariè posita est causa, ex qua sequuntur? Certum enim est, quòd illa culpa præterita, sequenti tempore in opera subsequenta non influat physicè; certum pariter est, quòd non objectivè, utpote nullatenus tunc operanti cognita, nec tunc impedibilis, ut ponit casus; ergo. V. dicta à n. 708. his præmissis:

725. Ad object. in n. 719. 3. cum distinctione: ex data doctrina sequitur, quòd

Tom. I.

conscientia vincibiliter errans excuset à peccato formali, & noviter imputabili, quando opus ex illa secutum ponitur extra statum libertatis tam circa causam mali operis inductivam, quam circa ipsum opus, C. quando opus ex illa secutum ponitur intra statum libertatis, vel circa causam mali operis inductivam, vel circa ipsum opus, N. sequelam. Ratio prioris est, quia in primo casu est opus voluntarium actu, saltem in causa, dum opus actu fit; ut diximus n. 721. Ratio posterioris est; quia tunc, quando ponitur opus, hoc nec in se, nec in causa est voluntarium.

Instabis 1. tunc, quando ponitur opus, hoc manet habitualiter voluntarium in causa. 1. solum sequi, quòd peccaverit, quando voluntariè potuit causam; non autem, quòd peccet nunc. 2. cum distinctione: tunc, quando ponitur opus, hoc manet habitualiter voluntarium in causa, voluntarietate habituali solum materialiter se habente ad actus inde secutos extra omnem libertatem de præsentis ad novam imputabilitatem, C. formaliter se habente, N. ratio constat ex dictis n. 718.

Instabis 2. esto mors Petri primò sequatur extra statum libertatis, postquam præterit causa voluntariè data à Paulo, ex qua mors Petri extra statum libertatis sequitur, tamen Paulus tunc primò denominatur homicida, consequenter peccans peccatò homicidij formaliter imputabili, quando ponitur mors Petri, & non ante; ergo similiter, esto perjurium primò sequatur extra statum libertatis, postquam præterit causa voluntariè data à pejerante, ex qua perjurium extra statum libertatis sequitur; tamen tunc primò denominatur perjurus, consequenter peccans peccatò perjurij formaliter imputabili, quando ponitur perjurium; seu vocatio Dei in testem falsi.

Resp. cum distinctione antecedentis: tamen tunc primò denominatur homicida, consequenter peccans peccatò homicidij formaliter imputabili, quoad solam summationem delicti antè commissi, C. quoad formalem malitiam, & formalem imputabilitatem homicidij, N. anteced. Ratio patet ex dict. à n. 687. distinguo pariter conseq. ergo tunc primò denominatur perjurus, & peccans peccatò perjurij formaliter

Z. 2

maliter

maliter imputabili, quoad solam consummationem delicti antè commissi, quando voluntariè posita est causa illius inductiva, C. quoad malitiam, & formalem imputabilitatem in conscientia, & quoad Deum, N. conseq.

729. Verum est, quòd, quando extra statum libertatis sequitur opus materialiter malum, ex errore priùs vincibiliter, & culpabiliter inducto, conscientia per culpabilem errorem proponens, illud non esse malum, sed potiùs honestum; in modo proponendi eodem modo se habeat, ac se haberet, si tunc sequeretur ex errore invincibiliter errante, seu, ac si illud proponeret conscientia inculpabiliter errans; & ideo sicut in isto, sic in illo casu opus illud materialiter malum, tunc, quando ponitur extra statum libertatis, nullatenus est imputabile ad novam malitiam, quia tunc in neutro casu ullatenus est voluntarium, & liberum: in hoc tamen est discrimen, quòd illud opus secutum ex errore invincibili, nec tunc sit, quando ponitur; nec antè fuerit imputabile ad culpam; quia nec tunc, nec antè ullatenus fuit voluntarium; at quando secutum est ex errore priùs culpabiliter inducto, esto tunc, quando ponitur, non sit imputabile; fuit tamen jam priùs imputatum, quando voluntariè, ac culpabiliter posita fuit causa ejus inductiva.

730. Dices. 2. ergo si in dato casu opus (mendacium v. g.) extra statum libertatis secutum ex errore priùs culpabiliter inducto, excusatur à nova imputabilitate ultra imputabilitatem causæ, poterit quoque imputari ad bonitatem, & meritum, si talis error de præsentis quidem inculpabilis, antè tamen in causa culpabiliter data voluntarius, dicitur esse obligationem mentiendi.

731. Muniessa cit. *stimulat.* 3. §. 9. n. 75. negat, mendacium, seu voluntatis imperium, imperans mendacium, commissum ab invincibiliter putante, se hic, & nunc teneri ad mentiendum causâ boni communis v. g. esse formaliter bonum, honestum, meritorium, aut supernaturale esse, vel esse posse, licèt ea invincibilitas faciat, quòd mentiri tunc non sit formale peccatum, & malum imputabile.

732. Fundamentum sumit ex D. Thoma, 1. 2. q. 19. a. 6. ubi quærens: *utrum voluntas, concordans rationi erranti, sit bona?*

opponit sibi primò: voluntas discordans à ratione errante, est mala: ergo concordans est bona: & factâ in Corpore distinctione erroris, sicut, & ignorantia culpabilis, & inculpabilis, respondet mox: *Ad primum ergo dicendum, quòd, sicut Dionysius dicit in 4. de div. Nom. bonum causatur ex integra causa; malum autem ex singularibus defectibus: & ideo, ad hoc, ut dicatur malum id, in quod fertur voluntas; sufficit, sive quòd secundum suam naturam sit malum, sive: quòd apprehendatur ut malum; sed ad hoc, quòd sit bonum, requiritur, quòd utroque modo sit bonum.* Sibi consonat q. 17. de Ver. art. 4. ubi locutus de conscientia errante, ait: *ligare conscientia dicitur, quòd aliquis, nisi conscientiam impleat, peccatum incurret; non autem hoc modo, quòd aliquis implens rectè faciat.*

Deinde probat ratione, ut ait, solidissimâ: illa conscientia errans, quæ dicitur, *licere tunc homini mentiri*, non tollit, quo minus mendacium sit mendacium; & volitio mendacij, per ipsam regulata sit volitio mendacij, cogniti, ut mendacij; ergo non tollit, quo minus ejusmodi volitio sit intrinsecè mala, & prohibita, utpote volens mendacium, quòd est objectum intrinsecè malum, & prohibitum: sicut conscientia aliter errans, existimandò: *loqui contra mentem*, non esse mentiri, non tolleretur, quo minus reipsâ loqui contra mentem esset objectivè mentiri, quo posito, concludit: nihil horum negari potest, nisi negandò nec materialiter, aut ajunt, esse malam ejusmodi volitionem, quòd evertit quæstionem; aut abeundò in præcipitium dicentium, nihil esse intrinsecè malum.

Verum hæ rationes non evincunt intentum. Igitur, omisso interim textu D. Thomæ, (de quo V. n. 765.) ad argumentum ex ratione petiti in n. præced. re. datò, quod supponit, *velle mentiri esse intrinsecè malum*, quando talis voluntas concipitur prælucente aliquâ cognitione de malitia mendacij; non autem, si fecus. Hinc ad primam propositionem antecedentis: illa conscientia errans, quæ dicitur: *homini licere mentiri*, non tollit, quo minus mendacium sit mendacium, re. cum distinctione: non tollit, quo minus mendacium sit mendacium in se, aut etiam

etiam in cognitione dictante, *licere mentiri*, C. non tollit, quò minus mendacium fit mendacium *cognitum ut malum*, & *prohibitum*, N. Ad secundam propositionem antecedentis: illa conscientia errans non tollit, quò minus in dato casu volitio mendacij, per ipsam regulata, fit volitio mendacij, *cogniti ut mendacij præcisè*, C. *cogniti ut mendacij ex se mali*, & *prohibiti*, N. ant. & consequentiam.

735. Tota igitur quæstio huc reducitur, an, *velle objectum de se malum, malitiâ solum fundamentali*, quando nulla præluet tunc voluntati cogitatio exprimens talis objecti malitiam, sed potiùs per errorem tunc inculpabilem dictans, esse bonum, & honestum; atque adeò an volitio operis, quòd est intrinsecè malum, *eo ipso sit intrinsecè mala*, etiam si concipiatur à voluntate non modò penitus ignorante ullo modo, in datis circumstantiis *esse malum*; sed potiùs invincibiliter persuasâ *esse bonum, & honestum*?

736. Affirmativam, ut constat, tenet Munieffa, & probat. 1. talis volitio, reipsâ lege Dei est prohibita, non secus, ac ipsum mendacium; certum enim est, legem prohibentem opus, prohibere volitionem operis, licet falsò putetur, *non prohiberi*; probat: quia si reipsâ faceret, quin esset intrinsecè mala volitio mendacij, dictamen jam non esset falsum, sed verum, utpote dictans *nullatenus esse malum*, quod voluntas exercitè facit.

737. Sed 2. volitionem objecti intrinsecè mali, conceptam sine ulla advertentia de malitia talis objecti non æquè prohibitam esse Dei lege, ac ipsum mendacium, seu objectum intrinsecè malum. Hinc nego, legem prohibentem opus intrinsecè malum, prohibere etiam volitionem operis conceptam sine ulla notitia de malitia talis operis, sed potiùs persuasâ firmiter per invincibilem tunc errorem, quòd fit bonum, & honestum. Nego etiam, quòd tale dictamen applicans alterum, quòd non liceat, *velle transgredi legem Dei*, & dicens: *si nunc non mentiaris, peccabis, & transgredieris legem Dei*, etsi exercitè quis juxta illud mentiretur, non esset falsum, sed verum; cum dicat: illud objectum, in quod tunc tendit volitio, *nullatenus esse malum* (cum tamen solum non sit malum *in suppositione* conscientiæ

invincibiliter errantis, ut pluribus dicemus *in seqq.*

Deinde, si est intrinsecè malum, velle 738. *facere opus, quod est, sed invincibiliter ignoratur, esse intrinsecè malum*, ea volitio hanc intrinsecam difformitatem cum recta ratione vel habet ex se, vel ex intrinsecâ connexionione cum tali objecto: *non secundum*; quia plurima etiam supernaturalia (ut actus divinæ fidei, quo quis credit, *formaliter se mentitum*) sunt intrinsecè connexa cum objecto intrinsecè malo non tantum materialiter, sed etiam formaliter, quin eo titulo sint intrinsecè mala: *non primum*, quia talis volitio ex se non potest esse difformis rectæ rationi, nisi si titulò intrinsecæ connexionis cum tali objecto; sed hoc titulo non evadit intrinsecè mala; ergo.

Dices: habere malitiam intrinsecam 739. objectivam, seu fundamentalem ratione actualis amplexûs objecti intrinsecè mali. 2. id dici, sed non probari. Nam unde talis amplexus, *purè materialis*, habet, ex se difformari rectæ rationi? certe non alio titulo, nisi ratione connexionis intrinsecæ cum tali objecto; at hoc ex dictis non sufficit; ergo.

Instabis cum eodem. 1. in n. 79. ergo 740. homini, conscio de intrinsecâ malitia objecti, alteri, invincibiliter putanti, *honestum esse, in illis circumstantiis mentiri*, licebit suadere, aut consulere, *ut velit mentiri*; nam talis volitio intrinsecè mala non est, nec prohibita, nisi scienti malitiam objecti. Verum 2. N. illatum, quia, licet ille, cui consulitur mendacium, eo casu mentiendo non peccaret formaliter, cum ponatur invincibiliter ignorare, *in illis circumstantiis mentiri, esse malum, vel prohibitum*; consulens tamen licitè non ageret, sed illicitè; cum scienter vellet, fieri per alium, quod malum est vel ex se, vel ex circumstantia legis, quam quidem alter ignorat, at non ipse.

Instabis. 2. si talis volitio mendacij non 741. foret intrinsecè mala, malitiâ materiali, & objectivâ, non esset, unde sumerent formalem malitiam aliorum non errantium, sed rectè judicantium, deliberatæ volitiones profecutivæ, sive per modum gaudij, simplicis complacentiæ, sive desiderij illarum operationum hominis errantis, amentis, aut ebrij.

742. Resp. 1. sint duo, quorum ambo die Veneris velint, *comedere carnes eo die prohibitas*, sed unus sciens prohibitionem juris positivi Ecclesiastici; alter cum invincibili ignorantia ejusdem. In dato casu volitio ignorantis, & volitio scientis tendunt in idem objectum; illa tamen caret, & ista habet formalem malitiam contra legem jejunij. Quæro, *unde volitio recte judicantis, & scientis prohibitionem, præ volitione ignorantis habet formalem malitiam?*

743. Respondebis, ex objecto, non secundum se, sed ut subest circumstantiæ legis prohibentis à rectè judicante, non autem ab errante cognitæ; at sic ea volitio, in quantum est volitio *edendi carnes die Veneris*, non est ex se mala etiam materialiter; sed solum, *ut conjuncta cum circumstantia legis*, quæ tali volitioni non est intrinseca, æquè, ac volitioni mendacij non sit intrinseca materialis malitia mendacij; ergo nec ista est ex se mala etiam materialiter, sed solum extrinsecè, ratione circumstantiæ, quæ inest objecto, in quod tendit, ac in eam refunditur, ubi cognitum voluntas nihilominus prosequitur. Hinc

744. Resp. 2. ad instantiam in n. 740. negandò id, quod assumitur; jam enim dictum est, quòd prosecutio earum actionum, quas sine formali malitia faciunt invincibiliter errantes, factæ à non errantibus, sed scientibus legem prohibentem, formalem malitiam sumant ab objecto cognito *ut malo*, vel ex se, vel ex circumstantia legis eas prohibentis.

745. Instabis 3. ergo talis volitio, saltem tunc non erit formaliter honesta, & meritoria, si verè sit intrinsecè mala materialiter, non secus ac mendacium, esto contingat dependenter à conscientia invincibili errore, dictante, ex obligatione mentiendum esse. Ad hoc respondet Muniessa *cit. stimulatione* 3. §. 9. n. 73. hominis voluntatem in dato casu, *materialiter quidem malam*, excusati à peccato formali, non tamen, *bene, ac honestè formaliter operari*. Præter allatas jam rationes, quæ procedunt ex suppositione, quòd volitio objecti intrinsecè mali sit intrinsecè mala, malitiâ objectivâ, & materiali, quod jam negavimus, intentum suum probare nititur sequentibus argumentis, §. 10. n. 81.

Primò. Nulla volitio potest evadere formaliter bona, quæ non regulatur à prudentia, ut constat ex Aristotele *Ethic. 6. c. 1.* volitio procedens ex conscientia invincibiliter errante, non regulatur à prudentia; hæc enim nequit falsitati subjacere; illa verò actu falsa est; ergo. 2. dictamen ex invincibili errore approbans mendacium, *ut honestum*, difformatur primæ regulæ omnis honesti, nimirum legi æternæ, & voluntati Dei; ergo etiam volitio humana, quæ sequitur tale dictamen; prob. confeq. quia conformitas cum prima regula omnis honesti, est ratio indefectibilis honestatis, & bonitatis moralis; quod autem ab intrinseco est difforme primæ regulæ omnis honesti, nequit ei esse conforme; ergo quod est ab intrinseco difforme primæ regulæ omnis honesti, nequit esse moraliter bonum, & honestum; at volitio objecti per se, & intrinsecè mali ab intrinseco est difformis dictæ primæ regulæ non minùs, quàm dictamen illud erroneum, ex quo sequitur; est enim intrinsecè, & naturâ suâ *volitio rei (mendacij v. g.) non honestè volibilis*; ergo.

Verùm nec ista evincunt intentum; & ideo Terillus *p. 1. de Reg. mor. q. 3. P. Mathæus de Moya tom. 2. q. 9. §. 6. P. Ferdinandus de Castropalio, P. 1. tr. 1. de Conscient. D. 1. p. 2. n. 6. Esparza de actibus humanis q. 24. a. 3.* & alij apud eos relati, probabilius docent, operationem, *materialiter malam*, quæ ponitur ex dictamine conscientiæ invincibiliter dictante, illam non esse malam, sed hic & nunc sub obligatione, factam liberè, esse formaliter bonam, & honestam; ut constabit etiam *ex sequentibus*. Igitur ad primam rationem & cum distinctione majoris: nulla operatio potest evadere formaliter honesta quæ, non regulatur à prudentia *per dictamen practicum rationis, applicatâ voluntati quoad casum operationis tunc exercendæ*, C. ma. non applicatâ, N. ma. distinguo etiam min. volitio procedens ex conscientia invincibiliter errante, non regulatur à prudentia per dictamen practicum rationis *non applicatâ* voluntati quoad casum operationis tunc exercendæ, N. min. applicatâ, C. min. N. confeq. Hanc distinctionem ipse Muniessa & admittere tenetur; & admittit.

Cum enim de paucis habeamus certitudinem,

rudinem, ubi quæstio est, *an sit, an non sit lex, prohibens talem actum in particulari?* v. g. talem contractum, aliis affirmantibus, aliis negantibus, esto stet infallibile dictamen prudentiæ, *contractum prohibitum*, illicitè; *non prohibitum*, licitè celebrari; operans tamen, nisi prius, post debitum examen, vel inquisitionem, pro suo sibi captu persuadeat, saltem in prudenti apparentia motivorum, verum esse, non dari talem legem prohibentem, non operabitur licitè, nisi dictamen prudentiæ voluntati quoad casum hunc applicetur per dictamen rationis practicum, quo sibi persuadeat, verum esse, non dari talem legem prohibentem, esto dictamen illud, applicans prudentialem eam regulam, sit simpliciter incertum, & in re falsum.

749. Ad id, quod pro minoris probat. additur in objectione cit. n. 746. *dictamen prudentiæ nequit falsitati subjacere, &c.* cum dist. nequit falsitati subjacere, *quoad se, & seclusâ applicatione* per dictamen rationis ad casum particularem, C. *quoad ipsam applicationem*, N. Dici etiam potest, dictamen prudentiæ elicited, non autem *duntaxat imperatum* ab illa, non subjacere falsitati. Sed hoc non obstat, quo minus verum sit, operationem in dato casu sequi, & regulari à dictamine prudentiæ, applicato per dictamen practicum rationis in casu particulari, quo post debitam diligentiam, pro captu operantis, ipse sibi persuadeat, ut dictum est, verum esse, nullam dari legem, quæ prohibeat talem operationem; nam *tale iudicium concipere, est formare suam conscientiam, quâ quis licitè operetur*, ut ait ipse Muntessa, *stimulat. 8. n. 120.*

750. Ad 2. rationem in n. 746. N. ant. cum P. Castropalao cit. n. 5. ubi expressè, ac meritò docet, conscientiam errantem, non esse *formaliter* contrariam legi divinæ; quia lex divina, cui videtur contrariari, tunc non obligat; cum non sit in iudicio intellectus, quod necessarium erat ad obligationem inducendam. Dixi, conscientiam errantem divinæ legi non contrariari *formaliter*, nimirum *ut cognita*, tanquam prohibenti volitionem mentendi in talibus circumstantiis; cum hoc tamen stat, quòd ei contrarietur materialiter, quatenus falsò, & erroneè mendacio tribuit *absolutè* veram honestatem, quam

ei lex æterna Dei negat *absolutè*, & solum concedit ex suppositione conscientiæ invincibiliter, ac citra culpam errantis, ut dicemus à n. 772. Nam in hoc situs est error ille conscientiæ, de quo loquimur.

Ex hoc sequitur, *nec volitionem mendacij*, quando hujus objectiva malitia invincibiliter ignoratur, & potius iudicatur bonum, & honestum; *æternâ lege Dei prohiberi*, nisi pro circumstantia cognitionis eam malitiam exprimentis, adcoque nullatenus ex se malam esse moraliter. Neque dicas: ergo in tali casu mendacium commissum *nec erit materiale peccatum*; quia tunc nec æternâ Dei lege prohibetur, ut dictum est cum [Castropal. cit. num. priori.] Respondetur enim N. illatum. Nam ut aliquod opus sit *materiale peccatum*, sufficit, quòd cognitum cum sua malitia (si quam habet ex se, vel ex lege,) ac liberè volitum, evaderet peccatum formaliter, nimirum imputabile ad veram culpam, esto careat hac imputabilitate formali, quando fit ex invincibili errore.

Quando dicitur, quòd *conformitas cum prima regula sit ratio indefectibilis honestatis*, distinguendum est, & concedendum, si loquatur de conformitate cum prima regula, *operanti intimata per conscientiam*; secus, negandum est. Nam regula *operandi honestè*, non debet relatè ad hominem ab ea dirigendum considerari *merè secundum se* (prout est in aliis, quæ petunt medium rei, seu ut res rei congruat) sed secundum quod est in conscientia, regulanda per eam; adeoque sufficit, operationem, quæ fit secundum conscientiam invincibiliter errantem, conformari primæ regulæ, secundum quod est in conscientia; at hoc contingit in dato casu; ergo.

Demum ad id, quod in eodem n. 746. ad finem additur: *volitio mendacij adhuc esset volitio rei non honestè volibilis*, etiam in causa, quo quis per invincibilem errorem sibi persuaderet, se hinc & nunc jure naturali teneri ad mentendum ad salvandam v. g. salutem Reipublicæ. &c. omnino negari eam propositionem. Aliud est, quòd volitio mendacij, *sit volitio rei non honestè volibilis, cognita ejus malitiâ, & prohibitione*; aliud, quòd *non modo invincibiliter ignoratâ, sed etiam tanquam rei sub obligatione per conscientiam proponitur*

751.

752.

753.

sit

sita. Primum verum est; sed secundum omnino falsum. Certum enim est, quod talis homo, sic persuasus, deberet *tunc velle mentiri*; alias enim peccaret, ut fateatur Munieffa *stimulat.* 3. §. 13. n. 107. ubi rationem reddit dicens: *verum est, quod ille homo sic constitutus peccaret, si non mentiretur: nam volens tunc non mentiri, vellet transgredi veram Dei legem, sibi representatam; quod velle, peccatum abs dubio est, siue reipsa detur, siue non detur lex mentiendi: quia, siue ista detur, siue non detur, datur abs dubio vera lex Dei, & natura, prohibens nobis, velle transgredi Dei legem, & peccare.* quo posito:

754.

Quæro jam, an si talis homo sincerè intenderet se conformare veræ legi Dei sibi representatæ, & hoc fine poneret mendacium, verè laudabiliter, bene, ac honestè ageret, vel non, saltem in affectu, & quoad imputabilitatem virtutis, cujus finem operans directè intendit? si conceditur, habetur intentum; si negatur, ut reverà negare debet Munieffa secundùm sua principia, non video, quid ampliùs ad operandum honestè imputabiliter desiderari possit. Nam etsi plus requiratur, *ad operandum honestè formaliter*, quàm *ad operandum inhonestè formaliter* (nam ad hoc sufficit, quòd quis liberè velit malum morale per conscientiam *ut tale* propositum, esto id non intendat, *quia malum*; ad illud autem non sufficit liberè velle bonum morale per conscientiam *ut tale* propositum; sed requiritur etiam, ut quis illud velit, *quia bonum*, seu honestum moraliter secundùm dictamen conscientiæ) ubi tamen hoc utrumque concurrat, ut reverà fit in dato casu, nihil omnino deficit, ut talis operatio evadat honesta formaliter, & imputabilis ad virtutem, ut præter citatos Authores in n. 747. tenet etiam Thom. Sanchez l. 1. in Decal. c. 11. n. 17. Azor l. 2. c. 8. q. ult. Salas. 1. 2. tr. 8. D. unic. sect. 3. n. 20. & Izquierdo de Deo Uno, tr. 10. D. 35. n. 37. & 43. ubi expressè docet, *ut bonitas materialis alicujus actûs, per conscientiam probabilem, licet in re falsam, proposita, evadat operanti formaliter imputabilis, & bona, sufficere in ratione propositi-onis judicium practicum probabile de tali bonitate actûs.*

755.

Ad casum *n. priori* propositum, quem

sibi objicit Munieffa *cit.* §. 13. n. 106. respondet n. 107. *falsum esse, quòd talis tunc impleret Dei præceptum, reipsa illum obligans ad tunc mentiendum*; quia nec datur reipsa, nec dabile est in Deo pro ullo casu tale præceptum, utpote involvens voluntatem Dei de re intrinsecè mala, quòd non minùs, ac ipsum peccatum, repugnat Divinæ Sanctitati. Circa istam reipsonem recolenda sunt ejus verba relata superius n. 753. ubi expressè docet. 1. quòd peccaret contra veram Dei legem sibi representatam, qui mentiri nollet, quando ipsi proponitur per invincibilem errorem, quòd detur vera lex Dei obligans, ut mentiatur. 2. quòd siue detur, siue non detur reipsa *lex mentiendi*, tamen *abs dubio detur vera lex Dei, & natura, prohibens nobis, velle transgredi Dei legem, & peccare*; quo posito:

Contra datam reipsonem instari potest: si abs dubio datur vera lex Dei, & naturæ, prohibens nobis, *velle transgredi Dei legem, & peccare*; necesse quoque est, quòd abs dubio detur vera lex Dei, & naturæ, prohibens nobis, *velle omittere mendacium*, quando quis per invincibilem errorem conscientiæ judicat, dari veram obligationem mentiendi; quia tunc, *velle omittere mendacium, est velle transgredi veram Dei legem sibi representatam*, quòd *velle, abs dubio est peccatum*, ut disertè ait Munieffa *cit.* n. 107. ergo non est falsum, sed verum, quòd Vir ille, si mentiretur, tunc adimpleret Dei præceptum reipsa existens, & ipsum obligans *ad tunc mentiendum*; patet conseq. quia datur in re vera lex Dei, & naturæ, prohibens, *velle transgredi legem; sed tunc velle omittere mendacium, est tunc velle transgredi legem*; ergo datur vera lex Dei, & naturæ, prohibens, *tunc velle omittere mendacium*; at lex prohibens omissionem actûs, petit positionem actûs; ergo vera lex Dei, & naturæ prohibens *tunc velle omissionem mendacij*, petit tunc *positionem mendacij*; qui autem facit, quòd lex petit, ac eo modo, quo petit, legem adimplet; ergo.

Ex dictis collig. 1. ignorantiam vincibilem, in casu, quo desinit esse vincibilis, & reddita est invincibilis, excusare operantem à culpa tunc imputabili, quando actu ponitur opus materialiter malum ex tali errore, vel ignorantia. Ratio est à

n. 722.

n. 722. quod procedit non tantum, quando sequitur post culpam præcedentem jam abolitam per penitentiam, ex *num. cit.* sed etiam licet nondum abolita sit, & habitualiter tunc perseveret, ex n. 723. & *seq.* Collig. 2. operantem ex errore, vel ignorantia vincibili, & culpabili tunc, cum actu ponitur opus cæteroquin prohibitum, non excusari à culpa, quam inducit *negligentia*, quæ tunc committitur, dum non vincitur error, vel ignorantia, cum posset, & deberet; ratio est à n. 721. Collig. 3. eum, qui ex invincibili errore sibi persuadet, se hic, & nunc teneri v. g. *mentiri ad salvandam vitam alterius*, in tali casu *mentiendò*, non tantum non peccare formaliter; sed etiam operati bene, ac honestè formaliter, si id faciat animò se conformandi tunc legi per conscientiam invincibiliter errantem propositæ. Ratio primi est ex dictis à n. 247. secundi, à n. 718.

718. Colliges. 4. concedi, quòd dentur quædam objecta ex se, & intrinseca sua ratione fundamentaliter, seu materialiter mala malitia morali. Nam *odium Dei* antecedenter ad omnem legem Dei, vel naturalem, vel positivam habet, quòd ejus *libera eligibilitas*, *citra errorem in eligente*, disconveniat rectæ rationi. Nam in hoc sita est malitia moralis, fundamentaliter, seu materialiter solum talis. Ex hoc collig. 5. quòd, si mendacium de se, & ex intrinseca sua ratione est malum moraliter malitia fundamentalis, ejus volitio, antecedenter ad omnem legem Dei tam naturalem, quam positivam, patitur de se, & ex intrinseca sua ratione sit mala moraliter malitiâ fundamentalis *relatè ad operantem* circa tale objectum secluso errore, quòd voluntas prosequitur; non autem *relatè ad operantem*, seu mentientem *cum errore invincibili*, quo conscientia sic errans dicitur, tunc esse sub obligatione mendacium.

719. Ratio postremi est; quia, cum taliter errans in dato casu ex vera lege Dei, & naturæ tunc prohibeatur, velle transgredi legem Dei sibi propositam à conscientia; & nolle tunc mentiri, in te tunc sit velle transgredi legem Dei sibi propositam à conscientia; necesse est, quòd velle tunc mentiri sit sub vera lege Dei, & naturæ; quòd tamen non esset, si etiam pro casu

Tom. I.

erroris ejus eligibilitas libera, foret disconveniens naturæ rationali, quæ tali; cum implicet in iisdem omninò circumstantiis contradictionem, eundem actum esse, & non esse sub vera lege Dei, & naturæ; quòd tamen sequeretur. Sequela ex dictis constat. Nam in casu, quo per conscientiam invincibiliter errantem proponitur, esse obligationem mentiendo, est sub vera lege Dei, & naturæ prohibente, velle transgredi legem Dei, consequenter, nolle tunc mentiri, atque adeo re ipsa est sub vera lege Dei, & naturæ petente, tunc velle mentiri ex dict.

Si autem etiam pro eodem casu dicti erroris velle mentiri esset intrinsecè malum, seu disconveniens naturæ rationali, quæ tali, idem velle mentiri sub iisdem circumstantiis, esset, & non esset sub vera lege Dei, & naturæ. Ex hoc facilis est responsio ad argumentum desumptum ex S. Thoma, de quo supra n. 732. Nam esto detur totum, quòd ibidem dicit D. Thomas ex S. Dionysio, dum ait: ad hoc, ut dicatur malum id, in quò fertur voluntas, sufficit, sive quòd secundum suam naturam sit malum; sive quòd apprehendatur ut malum: sed ad hoc, quòd sit bonum, requiritur, quòd utroque modo sit bonum; nihil tamen exinde concluditur. Nam volitio mendacij in casu, de quò controvertitur, utroque modo est bona; ergo in dato casu, etiam ex doctrina S. Thomæ est bona, & honesta. Ant. prob. & primò, est bona in cognitione; cum apprehendatur ut bona moraliter, & ut præcepta, prout ponit ipse casus. Secundò est bona etiam in se sub illis circumstantiis; tum quia, ut rectè notavit Castropalaus, cit. & à nobis relat. n. 750. non prohibetur à Deo; tum quia in illis circumstantiis est sub vera lege Dei, & naturæ, prohibente omissionem volitionis, consequenter petente volitionem operis, quòd proponitur per conscientiam errantem ex obligatione volendum. Quis autem negat, opus esse bonum, & honestum tunc, quando est sub obligatione veræ legis Dei, & naturæ?

Responderi etiam posset, quòd, quando S. Thomas dicit, ad hoc, ut sit bonum opus, quòd facimus, requiri, quòd sit bonum ex integrâ causa, aliud non intendat, quàm requiri, quòd sit bonum non tantum

A a

tum in cognitione, sed etiam *in medio*, & *sine*; sicut enim medium de se bonum vitatur ex fine pravo v. g. *dare eleemosynam, ut seducas accipientem pauperem*; sic & finis de se bonus vitatur ex medio pravo v. g. *furari, ut des eleemosynam*: at in nostro casu finis est bonus, nempe *salus Reipublica*; & medium est, *nolle transgredi legem Dei, & naturæ*, mendacium omittendò, quod in dato casu abs dubio esset transgressio illius legis, & peccatum formaliter; ergo. Et ex his resolvi possunt alij textus tum D. Thomæ, tum D. Bernardi à Muniessa *stimulat. 3. Q. 9. à n. 76.* in contrarium adducti.

762. Collig. 6. opus aliquod *sub certa circumstantia* intrinsecè malum, non eo ipso etiam esse tale *sub alia*; sic homicidium, seclusa lege Dei (in quantum ei ut supremo Domino subest vita hominis) indulgentis occisionè hominis, aut seclusà justitià vindicativà justè ad mortè condemnante malefactorem, aut simili causa, est intrinsecè malum; secus ea præsentè: at mendacium, quod præsens casus ponit intrinsecè malum, sic se habet. Non enim est intrinsecè malum sub qualibet circumstantia, ut dictum est *suprà*, nimirum in circumstantia conscientiaè invincibiliter dictantis *velle mentiri*, esse sub obligatione. Ex quo habetur, aliud esse, quòd conscientia, invincibiliter errans, objecto intrinsecè malo tollat suam pravitatem *in ratione propositionis*, nimirum erroneè proponendò illud sine malitia, sed potiùs cum bonitate; aliud, quòd *in ratione circumstantiaè* faciat, ne tunc, & pro casu hujus circumstantiaè, ubi sic proponitur, sit dissonum rectæ rationi, consequenter intrinsecè, seu ex se malum; primum omnino conceditur; at secundum negatur ex *dictis*.

763. Collig. 7. sicut homicidium, licèt in certis circumstantiis sit intrinsecè malum, consequenter tunc non honestè volibile; in aliis tamen est honestè volibile, quando scilicet id exigat justitià vindicativa; sic mendacium v. g. licèt in certis circumstantiis (nimirum, cum operamur citra errorem) sit intrinsecè malum, & consequenter tunc non sit honestè volibile; in aliis tamen esse honestè volibile, nimirum ubi proponitur supposito errore conscientiaè invincibiliter dictantis, *tunc velle men-*

tiri, esse sub obligatione; quia tunc id exigat vera lex Dei, & naturæ, prohibens, *velle transgredi legem à conscientiaè propositam*.

Collig. 8. ex hoc, quòd detur vera lex Dei, & naturæ prohibens, *velle transgredi legem Dei*, consequenter petens, *ut quis velit mentiri tunc, quando nolle mentiri*, vel *velle omittere mendacium*, foret transgredi legem Dei, nullatenus bene inferri, quòd divina voluntas tunc esset de re intrinsecè mala, ut constat ex *dictis*.

Collig. 9. *voluntatem* in dato casu *mentiendi*, fore non tantum formaliter honestam, ut dictum est, sed etiam meritoriam. Nam actus formaliter honestus est dignus præmiò; consequenter meritorius formaliter; sed ea voluntas in dato casu esset formaliter honesta, ut dictum est; ergo digna præmiò, consequenter formaliter meritoria. Collig. 10. non esse vultum inconvenièns, imò rectè concedi, voluntatem mentiendi, quando quis invincibiliter, licèt ex errore, modò inculpabilis sit, iudicat, *se hic, & nunc teneri, velle mentiri*, posse supernaturalem esse, quia non laborat ullo vitio vel in ratione entis, vel in genere moris, repugnante supernaturalitati.

Si dicas: Deus author esse non potest alicujus mali moralis, aut alicujus falsi; sed hoc ficeret in dato casu; sic enim deberet esse Author illius *judicij errantis*, & dictantis, *esse mentiendum* v. g. ob salvandam vitam alterius. Si enim illius Author non est, non est obligatio sequendi illud. Nam in tantum sequi tenemur conscientiam, in quantum est quædam regula à lege æterna derivata: respondet Castropal *cit. P. 1. tr. 1. D. 1. p. 2. n. 5. ad 3.* Deum, nulla facta suppositione, non posse physicè, vel moraliter ad malum morale, vel falsum inclinare; & ita neque consulere, nec præcipere, *esse mentiendum*; nec determinare intellectum, ut errorem illum habeat; concurrere tamen tanquam causam universalem: at, *errore supposito, bene posse præcipere, esse mentiendum*, non quidem *absolutè*, sed *ex suppositione*, quòd conscientia errans id diceret. Ex quo ad argumentum *sc.* data majori, si loquatnr de Deo specialiter concurrente ad malum morale, vel errorem, & falsum in intellectu; & sic N. min. cum

cum sua probatione, quod deberet esse specialis auctor, seu causa illius iudicij falsi; nego etiam, quod si non esset specialis causa, non esset obligatio etiam in suppositione erroris, sequendi illud. Nam hæc vis non tantum tribuitur conscientia, ut quod, sed etiam ut quo, nimirum tanquam applicationi veræ legis, Dei, & naturæ, prohibentis, velle transgredi legem Dei, à conscientia propositam.

766. Ad prob. ultimam distinguo: in tantum tenemur sequi conscientiam, in quantum ipsa est regula solum ut quo, à lege aeterna derivata, N. in quantum est quædam applicatio regulæ ut quod, C. pro cuius intelligentia not. 1. certum esse, dari legem Dei, & naturæ prohibentem, velle transgredi veram Dei legem, non tantum verè, sed etiam falsò, invincibiliter tamen, & sine culpa voluntati propositam ab intellectu, consequenter, esse obligationem eidem obtemperandi; & cognitionem, quæ illam legem proponit, non esse falsam, sed veram; quo casu lex sic proposita est regula, ut quod, hoc est, quæ dirigit, & regulat operantem media sui cognitione, quâ, seu per quam applicatur voluntati operantis, quæ cognitio propterea dicitur regula, & lex ut quo.

767. Not. 2. voluntatem illo vero lumine instructam, necdum habere obligationem volendi, vel omittendi hoc determinatum opus, mendacium v. g. nisi accedat alia cognitio, quæ dicit, nisi v. g. nunc mentiaris, ut salves vitam huius hominis, peccabis; quæ cognitio, quantumvis citra culpam erronea, consequenter de isto particulari enuntians obligationem mentiendi falsa, in vi dictæ legis ut quod, obligat, ut velit mentiri; quo posito: apparet, quod Deus nullo modo sit causa specialis huius iudicij secundi, & re ipsa falsi, esto causet illud ut causa universalis. Nam ejus causa specialis, cum concursu Dei solum generali, est intellectus ex motivis, quæ citra culpam apparent illi ut vera, & persuadent, ad salvandam vitam hominis ei esse ex obligatione mentiendum propter eum finem.

768. Apparet 2. cognitionem, quæ falsò proponit in tali casu particulari esse mentiendum, non esse legem à lege Dei aeterna derivatam; nec in vi eius tantum etiam in dato casu, esse veram obligationem men-

tiendi, sed in vi primæ verè proponentis, à lege Dei, & naturæ prohiberi, velle transgredi legem Dei, etiam ex suppositione conscientia invincibiliter errantis, & distantis: nisi tunc mentiaris, transgredieris legem Dei, ut rectè notavit Castropal. supr. cit. n. 765. Apparet 3. quod voluntas mentiendi, per prædictam cognitionem duplicem, veram unam, de qua n. 766. & inculpabiliter errantem; ac falsam alteram, regulata, nec formaliter, nec materialiter fit mala moraliter; non formaliter, ut constat ex n. 754. non materialiter, ut diximus n. 758. consequenter, quod Deus (esto vera lex Dei, & naturæ, illam hinc, & nunc præcipiat ex suppositione conscientia invincibiliter errantis, nullatenus præcipiat malum morale.

Collig. 11. ex eo, quod Aristoteles dicit 6. Ethic. c. 1. & rationem veram, & appetitum rectum esse oportere, ut operatio sit studiosa, nihil sequi contra datam doctrinam. Nam appetitus, qui conformatur conscientia rectæ, non potest non esse rectus; sed hoc in dato casu contingit. Nam, qui habet hanc cognitionem veram: datur vera lex Dei, & naturæ, prohibens voluntatem peccandi; & istam inculpabiliter errantem: nisi nunc mentiar, peccabo, bene concludit, & format hanc consequentiam: ergo hic & nunc non possum velle omittere mendacium; quia velle hic & nunc omittere mendacium, est velle peccare; ergo hic & nunc debeo velle mentiri, si non volo peccare: hæc autem conscientia est vera; ergo.

Collig. 12. voluntatem mentiendi nunc, quia honestum esse dicitur irreprehensibiliter conscientia, non regulari immediate à solo iudicio erroneo directo, nec à solo iudicio universali, & vero, quod nunquam liceat peccare; sed ab hoc universali vero, & illo particulari erroneo, prius iudicium universale applicante ad casum particularem, dicente: nisi nunc mentiaris, peccabis, in quantum simul causant hoc iudicium concludens: ergo nisi velim peccare, debeo nunc mentiri; quod iudicium verum est, & immediate regulans operantem; id, quod etiam docet Muniſſa cit. stimulat. 3. §. 12. n. 100. in casu simili de elemosyna data pauperi, non vero, sed existimato.

Collig. 13. hunc syllogismum: bene, ac, hone-

ac honestè operor, quoties facio, quod conscientia irreprehensibiliter dicitur, *istud opus esse præceptum verâ lege Dei, & naturæ, si propterea facio, ut obediam dictæ legi*: sed in præsentî casu mihi conscientia irreprehensibiliter dicitur, esse præceptum verâ lege Dei, & naturæ, ut velim hîc nunc mentiri; ergo si hîc & nunc velim mentiri, ut obediam dictæ legi, bene ac honestè operor: hunc, inquam, syllogismum immeriò vocari à Muniessa cit. *stimulat. 3. q. 10. n. 85. falsissimum, & evidenter inevidentem*. Nam immeriò dicitur, dictam majorem universalem esse falsam; hanc enim falsitatem ibi non probat; & utique probatam supponit ex rationibus, quas ex eodem adduximus à n. 736. præsertim eâ ex D. Thoma: quòd *bonum fit ex integra causa*; at ex omnibus illis rationibus non tantùm non convincitur *evidenter inevidens*, sed nec ullâ ratione *falsitati obnoxia* ea major, ut constabit legenti responiones illis rationibus oppositas, præsentim n. 760. ad argumentum ex D. Thoma; ergo; sic in simili Terillus cit. q. 16. n. 40. Moya cit. q. n. 41.

772. Collig. 14. omnino negandum esse suppositum, quo nititur Muniessa cit. tum a libi, tum n. 89. quòd, *se Deus, ex suppositione conscientia irreprehensibiliter dicitantis, hîc & nunc esse mentiendum, homini sic erranti præciperet, ut mentiri velit, eo ipso malus esset*. Nam in dato casu *velle mentiri*, non modò non est malum, ut constat ex n. 758. sed reverâ præceptum, non absolute, sed solum ex suppositione erroris, ut diximus n. 765. Unde igitur esset malum, præcipiendò, quod in talibus circumstantiis non est moraliter malum. Hinc ad eam propositionem, quam toties repetit: *mentiri, & pejerare, idque velle taliter, est intrinsecè, ac per se malum*: respondetur: vel loquitur de voluntate mentiendi *concepta citra errorem*, vel *ex errore irreprehensibili*? hoc secundum dicere non potest, cum ipse n. 90. statim subjungat, *taliter esse per se malum, ut homo veri conscius id velle nequeat*: ergo solum procedit de casu, ubi quis *vellet mentiri conscius de malitia mendacij*, ergo ubi non est conscius, sed irreprehensibiliter judicat, *bonum esse mentiri*, velle mentiri in tali suppositione erroris, non est intrinsecè, ac per se malum.

Unde not. hæc duo esse valde diversa, 773. velle materialiter malum *in suppositione*, quâ est materialiter malum; & velle materialiter malum *in suppositione*, quâ non est materialiter malum malitiâ morali. 2. velle materialiter malum *in suppositione*, quâ est materialiter malum, importare omnino volitionem intrinsecè, ac per se malam malitiâ morali fundamentaliter tali; non autem *in suppositione*, quâ non est materialiter malum. 3. illud opus rectè dici *materialiter malum* malitiâ morali, fundamentaliter tali; quod *in nulla circumstantia, nisi conscientia irreprehensibiliter errantis, licitè eligi potest*. 4. esto ponas *mendacium* absolute esse ex se, ac intrinsecè malum morali, fundamentaliter tali; non tamen esse tale in suppositione conscientia irreprehensibiliter errantis, pro tali suppositione.

Ex his autem sequitur, esto *volitio mendacij extra suppositionem* conscientia 774. invincibiliter errantis, sit intrinsecè, ac per se mala *materialiter*, malitiâ morali, fundamentaliter tali; non tamen esse talem *intra suppositionem* conscientia irreprehensibiliter errantis, cujus ratio est ex dict. n. 762. nam ratione hujus circumstantia non dissonat rectæ rationi, quâ tali: fecus eâ seclusâ: certum autem est, ex fine honesto velle opus in suppositione circumstantia, quâ non est materialiter malum, honestè concipi; ergo velle mentiri ad salvandam vitam proximi, in suppositione circumstantia, conscientia nimirum irreprehensibiliter errantis, potest tunc honestè concipi. Sed de hoc satis.

§. VI.

An, & qualiter verum sit, quòd objectum suam malitiam non transfundat in actum, nisi ut præcognitum?

P Muniessa cit. *stimulat. 3. q. 12. n. 775. 102.* ait: à multis ex axiomatico illo, sic indiscussè dicto, subinferri enormia absurda. 1. quia sic idem foret æquè in casu vincibilis, ac invincibilis erroris. 2. quia sic affectus *ex cognitione remissa* de malitia objecti non possent esse *intense* mali. 3. quia sic affectus amplectens malum *ut sic* (sine discrimine *levis*, vel *gravis*) esset peccatum, nec leve, nec grave; quia non præcogno-